

บทที่ 1

ບກນໍາ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการที่พระราชนูญติสารารณสุขปีพุทธศักราช 2535 ยังไม่มีการกำหนดแนวทางการจัดการยะในโรงพยาบาล จึงทำให้โรงพยาบาลทั่วประเทศไม่มีวิธีการที่ชัดเจนในการจัดการกับยะโรงพยาบาล ซึ่งในอดีตเนื่องจากประเทศไทยยังมีพื้นที่ว่างเปล่าอยู่มาก ประกอบกับจำนวนประชากรที่อาศัยยังมีไม่นักสถานพยาบาลและโรงพยาบาลจึงทึ่งยะที่เกิดจากหน่วยงานของตนโดยการฝังกลบและการเผาในพื้นที่ว่างอย่างต่อเนื่องติดต่อกันเป็นเวลานาน ซึ่งการเผาจะติดเชื้อใน

ที่ว่างก่อให้เกิดภาวะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในอากาศ บนพื้นดินและใต้ดิน ตลอดจนคน สัตว์และพืชในบริเวณนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าบრิเวณที่ใช้กำจัดขยะอยู่ใกล้สถานที่ชุมชน ที่อยู่อาศัย อาคารบ้านเรือน โรงเรียนเป็นต้น นอกจากนี้ตั้งแต่ปี พ.ศ 2532 เป็นต้นมาเริ่มนิผู้ป่วยติดเชื้อ HIV เข้ามารับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลและโรงพยาบาลมากจึงทำให้การกำจัดขยะติดเชื้อมีความยุ่งยากมากขึ้น การเลือกวิธีการฝังกลบขยะจำพวกเข็มฉีดยาหรือหัวก็อสอาจเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมมากนักด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อระยะเวลาผ่านไป 3-5 ปีจะเหล่านี้ยังคงไม่สลายตัว (กรมควบคุมมลพิษกระทรวงสาธารณสุข,2536) ทำให้มีการฝังกลบเป็นเวลานานจึงมีขยะจำพวกนี้เพิ่มขึ้นเรื่อยๆซึ่งเสียงต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรคและการถูกทิ้มคำ อาย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ไม่ได้นั่งนอนใจกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอันอาจเกิดขึ้นจากขยะติดเชื้อในโรงพยาบาลจึงได้มีการจัดสัมมนา ประชาริจารณ์โดยคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศได้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญของไทยเป็นระยะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ในวันที่ 2-10 มีนาคม พ.ศ. 2538 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมแนวความคิดเพื่อกำหนดร่างคำจำกัดความและแนวทางการจัดการมูลฝอยติดเชื้อ ได้ข้อสรุปหลังจากระดมความคิดเห็นโดยการเสนอแนะให้ทำลายขยะติดเชื้อด้วยวิธีการเผาในเตาเผาจะก่อนนำออกมอบให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจัดการต่อไป แต่การเผาขยะติดเชื้อนั้นวัตถุบางชนิดหรือสารเคมีมีฤทธิ์ความร้อนจะปล่อยก๊าซที่เป็นอันตรายต่อระบบหายใจของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจึงต้องเผาขยะติดเชื้อในเตาเผาที่มีประสิทธิภาพเท่านั้นจึงจะสามารถป้องกันมลภาวะทางอากาศได้ ซึ่งตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันมีเพียงสถานพยาบาลของรัฐบาลบางแห่งเท่านั้นที่จะมีเตาเผาจะติดเชื้อที่สมบูรณ์ได้ ส่วนสถานพยาบาลและโรงพยาบาลเอกชนนั้นส่วนใหญ่มีเงินทุนที่จำกัดทำให้ไม่สามารถจัดหาเตาเผาสำหรับได้จึงต้องก่อสร้างเตาเผาเองโดยใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านซึ่งนักจะประสบปัญหาเกี่ยวกับระบบควบคุมที่เกิดจากการเผาไหม้ขยะติดเชื้อเหล่านี้ รวมทั้งเมื่อใช้งานไปได้สักระยะเวลาหนึ่งจะมีปัญหาการแตกร้าวของโครงสร้าง เพราะความร้อนที่ต้องใช้ในการเผาใหม่สูง (ศูนย์น้ำมันสี ตั้งแวดล้อมเขต 9 พิษณุโลก,2537) สำหรับสถานพยาบาลและโรงพยาบาลอื่นๆที่ไม่มีเตาเผาจะติดเชื้อของตนเองต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานท้องถิ่น จากการติดตามการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากสถานพยาบาลที่ไม่มีเตาเผาจะของตนเองพบว่าได้มีการจัดสรรงบประมาณบางส่วนให้โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขนำมาสร้างเตาเผาขยะแต่บุบประมาณที่จัดสรรถือให้น้อยเกินไป ที่จะสร้างเตาเผาที่มีความจุเพียงพอที่จะทำการเผาขยะติดเชื้อที่เป็นของโรงพยาบาลนั้นได้ ในส่วนของโรงพยาบาลเอกชนก็ยังไม่ได้มีการดำเนินการในเรื่องนี้ทั้งนี้อาจด้วยเหตุผลทางด้านงบประมาณเพื่อการลงทุนและสถานที่ที่จะใช้สร้างเตาเผาจะติดเชื้อ ดังนั้นที่เป็นอยู่ในปัจจุบันสถานพยาบาลและโรงพยาบาลที่ยังไม่มีเตาเผาจะของตนเองจะนำเอาขยะติดเชื้อเหล่านั้นฝากทิ้งกับขยะธรรมดางอกของโรงพยาบาลที่ดำเนินการจัดเก็บโดยรถบรรทุกทั่วไปของเทศบาลหรือผู้นำ ไปทิ้งที่กองขยะ (วีระชัย

โควิด-19 และคณะ ,2537) สำหรับวิธีการเพาบะติดเชื้อของเทคโนโลยีที่ทำโดยการเพาในเตาเผาพ ที่สุสานมาปนกิจศพที่ใช้เผาพโดยทั่วไปจึงไม่มีระบบป้องกันควันพิษแต่อย่างใดซึ่งเป็นอันตรายต่อ สุขภาพของประชาชนอย่างรุนแรงจนอาจต้องเข้ารักษาพยาบาลในสถานพยาบาลอันจะทำให้รู้สึกปวด ต้องเสียงประมวลจำนวนมากเพื่อการรักษาผู้เจ็บป่วย ดังนั้นเทคโนโลยีและรู้สึกปวดจะต้องหาทางป้อง กันเหตุการณ์ เช่นนี้อันอาจเกิดขึ้นในอนาคต แนวทางหนึ่งที่ใช้จัดการจะติดเชื้อของสถานพยาบาล ที่ไม่มีเตาเผาของตนเองนั้นแทนที่จะให้สถานพยาบาลแต่ละแห่งจัดสร้างเตาเผาจะติดเชื้อของตน เองซึ่งนอกจากจะได้เตาเผาจะขนาดเล็กແล็วชั้งสะท้อนถึงประสิทธิภาพอันจำกัดในการทำงานอีกด้วย จึงเสนอให้สถานพยาบาลเหล่านี้ขอความช่วยเหลือจากสถานพยาบาลที่มีเตาเผาขนาดความจุ ใหญ่เพียงพอที่จะรองรับปริมาณของเหล่านี้

ในปัจจุบันเตาเผาจะติดเชื้อของสถานพยาบาลและโรงพยาบาลในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีเฉพาะโรงพยาบาล 4 แห่งคือ โรงพยาบาลมหาชินครเชียงใหม่ โรงพยาบาลมหาลัยครพิงค์เชียงใหม่ โรงพยาบาลส่วนปฐุรังและโรงพยาบาลแม่คอกมิกส์ โดยเตาเผาจะของโรงพยาบาลมหาชนครเชียงใหม่มีความสามารถในการเผาจะมากที่สุด (จากการสำรวจ : 2540) ถึงแม้ว่าเตาเผาจะของโรงพยาบาลมหาชนครเชียงใหม่จะมีความสามารถในการเผาจะในจำนวนมาก แต่เนื่องจากโรงพยาบาลมหาชนครเชียงใหม่เป็นโรงพยาบาลของรัฐขนาดใหญ่ที่มีผู้มาใช้บริการปีละประมาณ 497,133 ราย มีจำนวนเตียง 1,879 เตียงและมีเตียงเสริม 433 เตียง (หน่วยวิจัยสถาบันสาธารณสุขงานนโยบายและแผนกลุ่มแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540) ทำให้มีจะติดเชื้อจากกระบวนการรักษาเป็นจำนวนมากด้วย จึงเป็นการยากที่จะคาดการณ์ได้ว่าเตาเผาจะของโรงพยาบาลมหาชนครเชียงใหม่จะสามารถรับเผาจะจากโรงพยาบาลอื่นได้มากเพียงใด ด้วยเหตุการศึกษาประสิทธิภาพการจัดการจะติดเชื้อโดยใช้เตาเผาของโรงพยาบาลมหาชนครเชียงใหม่จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะทำให้ทราบถึงปริมาณจะติดเชื้อในโรงพยาบาลมหาชนครเชียงใหม่และระดับการใช้เตาเผาจะของโรงพยาบาลเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางวางแผนการจัดการจะติดเชื้อในโรงพยาบาลมหาชนครเชียงใหม่ให้มีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจดำเนินการกับจะติดเชื้อของสถานพยาบาลอื่นๆต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบประสิทธิภาพการจัดการขยะติดเชื้อ โดยใช้เตาเผาขยะ ของโรงพยาบาลราชบูรณะ เชียงใหม่ ซึ่งสามารถแยกออกเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะได้ก็คือ

1.2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปและวิธีการจัดการขยะในโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่

1.2.2 เพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะติดเชื้อในโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่และปริมาณขยะติดเชื้อแต่ละวัน

1.2.3 เพื่อศึกษาการใช้งานของเตาเผาขยะติดเชื้อในโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่ โดยทำการเผาขยะติดเชื้อแต่ละวัน ระยะเวลาในการเผาขยะติดเชื้อแต่ละวัน ปริมาณเชื้อเพลิงที่ใช้ในการเผาขยะติดเชื้อ ปริมาณกระสอบไฟฟ้าที่ใช้ในการเผาขยะติดเชื้อ

1.2.4 เพื่อศึกษาค่าใช้จ่ายในการทำลายขยะติดเชื้อโดยใช้เตาเผาของโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่

1.2.5 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการใช้เตาเผาขยะติดเชื้อของโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่ โดยการหาประสิทธิภาพของเตาเผาขยะในโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่จากอัตราส่วนระหว่างปริมาณขยะติดเชื้อที่เผาแต่ละวันกับปริมาณขยะติดเชื้อที่เตาเผาได้เต็มที่

1.3. ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษารังนี้จะจำกัดการศึกษาเฉพาะการจัดการขยะติดเชื้อในโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่โดยใช้วิธีการรวบรวมเอกสารและรายงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะติดเชื้อในโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่ในระหว่างปีพุทธศักราช 2538-2540 จากหน่วยงานรักษาความสะอาดและดึงแฉลล้ม หน่วยพัสดุคณบแทนทบทวิภาคี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนเมษายน 2541-กันยายน 2542

1.4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับสามารถแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ

1.4.1 ประโยชน์ที่ผู้บริหารของโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่จะได้รับคือ

- ทราบแนวโน้มของปัญหาการจัดการขยะในโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่

- ทราบต้นทุนและรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะติดเชื้อโดยใช้เตาเผาของโรงพยาบาลราษฎร์ เชียงใหม่ ทำให้สามารถวางแผนควบคุมค่าใช้จ่ายจากการจัดการขยะ

ติดเชื้อและใช้เป็นแนวทางในการกำหนดค่าตอบแทนจากการรับจำเพาะของบุคลากรจากโรงพยาบาลอื่นๆ

-นำผลการศึกษาประสิทธิภาพในการเพาบยะติดเชื้อไปใช้เพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการและวางแผนเกี่ยวกับการจัดการของโรงพยาบาลที่มีมาตรฐานครองใจในอนาคตต่อไป

1.4.2 ประโยชน์ที่ผู้บริหารของโรงพยาบาลอื่นๆ จะได้รับคือ

-เป็นแนวทางการตัดสินใจสำหรับโรงพยาบาลที่ยังไม่มีมาตรฐานในการเลือกรูปแบบการจัดการของบุคลากร เชื่อว่าควรจะจัดสร้างเตาเผาของตนเองหรือควรจะนำส่งต่อของบุคลากรให้โรงพยาบาลที่มีมาตรฐานโดยจ่ายค่าตอบแทนในรูปตัวเงิน

-เป็นแนวทางสำหรับโรงพยาบาลที่จะจัดสร้างเตาเผาให้เหมาะสมกับขนาดโรงพยาบาล

1.5. นิยามศัพท์

1.5.1 โรงพยาบาล หมายถึง โรงพยาบาลตามพระราชบัญญัติใหม่

1.5.2 ขณะ หมายถึง สิ่งที่เสื่อมคุณค่าหรือชำรุดหมดสภาพการใช้งานหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมมนุษย์

1.5.3 ขยะติดเชื้อในโรงพยาบาล หมายถึง ขยะที่เป็นผลจากการรักษาพยาบาลในหน่วยงานให้บริการรักษาและหน่วยดูแลผู้ป่วยของโรงพยาบาลตามพระราชบัญญัติใหม่ เช่น ห้องตรวจ ห้องผู้ป่วยและห้องปฏิบัติการชุดชีววิทยา ซึ่งมีเหตุขันควรสงสัยว่ามีหรืออาจมีเชื้อโรค สามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มต่างๆดังนี้

- วัสดุ ซาก หรือชิ้นส่วนของมนุษย์และสัตว์ที่ได้แต่เป็นผลมาจากการผ่าตัด การตรวจชันสูตรศพ การใช้สัตว์ทดลองที่ทดลองเกี่ยวกับโรคติดต่อรวมทั้งวัสดุที่สัมผัสในการดำเนินการนั้นๆ

- วัสดุที่ใช้ในการให้บริการทางการแพทย์ เช่น สำลี ผ้ากันสเปรย์ ผ้าต่างๆ หอยาง ฯลฯ ซึ่งสัมผัสหรือสัมภาระสัมภានเดือด ตัวน้ำประอกของเลือด เช่นน้ำเหลือง เม็ดเลือดต่างๆ ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากเลือดและสารน้ำจากร่างกาย เช่น ปัสสาวะ เสมหะ น้ำลาย น้ำเหลือง หนอง เป็นต้น

- ของมีค่าที่ใช้ในกิจกรรมดังกล่าว เช่น เป็น ในมีค กระบวนการอภิคิจฯ หลอดแก้ว ภาชนะที่ทำด้วยแก้ว สไลด์ แผ่นกระจกปิดสไลด์ที่ใช้ในการบริการ การวิจัยและในห้องปฏิบัติการ

- เชือดและอาหารเดี่ยงเชือดและวัสดุที่ใช้ในห้องปฏิบัติการและในการวินิจฉัยที่สัมผัสกับเชือดทั้งทางตรงและทางข้อม ได้แก่ เชือดโรคและชิววัตถุต่างๆ อาหารเดี่ยงเชือด งานเดี่ยงเชือดที่ใช้แล้ว ตลอดจนเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายเชือดหรือกวานเชือด

- วัสดุที่ทำจากเชือดโรคที่มีชีวิตและภาชนะบรรจุได้แก่ วัสดุป้องกันวัณโรค โนลิโอล หัดหัดเยรมัน โรคคางทูม วัสดุโรคไข้รากสาคน้อยชนิดรับประทาน เป็นต้น

- น้ำดื่มทุกประเภทที่มาจากการห้องติดเชื้อร้ายแรง เช่นห้องแยกผู้ป่วยติดเชื้อร้ายแรงที่ต้องระมัดระวังเป็นกรณีพิเศษ

1.5.4 การจัดการขยะติดเชื้อ หมายถึง การกำจัดขยะติดเชื้อที่มีแหล่งกำเนิดจากหน่วยงานให้บริการผู้ป่วยในโรงพยาบาลราชนครเรียงใหม่โดยใช้เตาเผาเบซองโรงพยาบาลราชนครเรียงใหม่แต่ย่างไรก็ตามยังคงเหลือมีส่วนของขี้ถ้าหุงเหลืออยู่ซึ่งจะต้องนำไปกำจัดที่บ้านเรือนพื้นที่กำจัดมูลฝอยของหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น

1.5.5 เตาเผาเบซองติดเชื้อ หมายถึงเตาเผาเบซองรุ่น RMC-251T ที่ออกแบบพิเศษเหมาะสมสำหรับเผาขยะเปียกที่มีความชื้นไม่เกิน 50% (moisture contain=50%) และมีน้ำหนักจำเพาะ 200 กิโลกรัมต่อถูกภาษาค์เมตร(bulk density=200 Kg/cbm) โดยมี calorific value จากการเผาเบซองเปียก然是 500-2500Kcal/Kg เพื่อทำให้ระบบเตาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและสิ้นเปลืองเชื้อเพลิงให้ต่ำลงซึ่งมีการเพิ่มระบบนำความร้อนของปล่องครัวกลับมาใช้ประโยชน์ โดยการอาศัยระบบลมร้อนทำให้อากาศกลับเข้าไปเผาใหม่ในเตา(pre-heated combustion air)และมีระบบตะแกรงอิฐทนไฟลักษณะลักษณะสูญเสียน้ำหนักต่ำรวมทั้งมีช่องลมเพื่อจ่ายลมจากการเผาใหม่เข้าไปภายในเตาตามแนวอน(horizonta) อย่างทั่วถึงทุกจุด ประสิทธิภาพของเตาเผาเบซองรุ่น RMC-251T เตาเผาเบซองมีขนาดความจุ 5000 กิโลกรัมออกแบบเพื่อให้สามารถกำจัดขยะเปียก ชั้นต่ำกว่า 50% ได้ราว 200-250 กิโลกรัมต่อชั่วโมงรายละเอียดของเตาเผามีเพิ่มเติมในภาคผนวก ค

1.5.6 ประสิทธิภาพการจัดการขยะติดเชื้อ หมายถึงกระบวนการเผาเบซองติดเชื้อที่ใช้พื้นที่ในห้องเผาเบซองให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตัวชี้วัดประสิทธิภาพการจัดการขยะติดเชื้อคืออัตราส่วนของปริมาณขยะที่ถูกทำลายในแต่ละวันกับปริมาณขยะสูงสุดที่ทำลายได้ในแต่ละวัน โดยที่กระบวนการ

เพาบะดิดเชื้อที่มีประสิทธิภาพสูงสุดอยู่ที่ปริมาณการเพาบะในแต่ละครั้งเท่ากับปริมาณของสูงสุดที่เตาเพาบะจะรองรับได้